

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТСТВА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В даній статті розглядається соціальна адаптація студентства в умовах трансформації українського суспільства і важливість впливу змін на цей процес.

Трансформаційні процеси в Україні характеризуються високою активністю, різкою швидкістю протікання та глибиною змін в окремих сферах суспільства, зокрема це стосується і освіти, як сфери яка формує майбутнє.

Система вищої освіти сьогодні спрямовується на здатність сьогоднішнього студента стати професіоналами і мати можливість достойно функціонувати у відповідності до потреб ринку праці. А це не можливо без впровадження нової освітньої системи, яка повинна відповідати вимогам часу. Українському суспільству, яке тривалий час функціонувало в межах радянської системи, важко відразу запровадити нові стандарти. У зв'язку з цим студенти намагаються пристосовуватися до теперішнього стану речей, щоб мати можливість бути затребуваними в тих сферах, які є перспективними з точки зору ринку праці.

Основи теорії соціальної адаптації були висвітлені у працях Г.Спенсера, М.Вебера, Г.Тарда, Л.Бристола, Г.Четтертон-Хілла, Дж.Томсона, М.Торпа, У.Томаса, Ф.Знанецького та інших. [2].

Якщо до середини 60-х років ХХ ст. у радянських суспільних науках соціальна адаптація майже не вивчалась (зустрічаються лише поодинокі згадки та короткі публікації), то в більш пізні роки побачили світ праці таких авторів, як К.Хайлов, В.Шубкін, С.Артемов, ще пізніше – В.Ядов, Т.Вершиніна, Л.Шпак, І.Мілошова та ін.

На превеликий жаль, дослідженням соціальної адаптації українських студентів не надається належної уваги серед вітчизняних соціологів.

Адаптація - це передумова активної діяльності й необхідна умова для її успішного здійснення. Під адаптаційною здатністю розуміють здатність людини пристосовуватися до різних вимог (соціальних і фізичних) середовища без відчуття внутрішнього дискомфорту і конфлікту із середовищем. Вимоги сучасного українського суспільства нерідко перевершують можливості його населення, що веде до негативних показників, низької професійної та особистої зацікавленості, викликають стан невдоволення, тривожності, психічної напруженості, що іноді доводить до стресу і депресії, порушення соціальної ідентичності. Під соціальною ідентичністю - "єдність та наступність визначеної системи соціальних характеристик (норм, ролей, статусів), які дають змогу диференціювати індивідів відповідно до їх суспільного становища та групової належності. [3].

Такою особливою групою є наше студентство, адже недостатньо досліджена сучасна технологія навчання, її адаптованість до запитів молоді, гнучкість навчання за терміном і змістом, реалізація у повному обсязі адаптаційної функції професійної освіти. Саме те, наскільки буде соціально адаптоване студентство зараз до трансформацій в українському суспільстві, буде залежати майбутнє держави.

Студентство, як в минулому, так і сьогодні, є досить динамічною та специфічною соціальною верствою населення, яка за своїми характеристиками досить сильно виділяється від усіх інших верств населення. В першу чергу своїми видами потреб, ідеологічним становленням та мобільністю впливу. Отже, нам необхідно зрозуміти до чого саме, потрібно пристосовуватись сучасному українському студенту.

Окрім того, що існує безліч чинників які завжди ускладнюють соціальну адаптацію студентства, то ще виникають нові, під впливом трансформаційних процесів.

Аналіз соціальної адаптації студентів, завдяки соціологічним дослідженням показує, що все ж таки, основними чинниками впливу на соціальну адаптацію студентства, є: академічну успішність, мова спілкування, форма навчання, матеріальне становище сім'ї та сімейний стан, релігійні погляди та ідеологічні переконання, участь у громадських організаціях та студентському самоврядуванні, місце проживання до вступу у навчальний заклад, життєві цінності взагалі та особливості виховання, тощо.

Але ж попри всі ці моменти, складність адаптації студентства полягає насамперед ще й в тих нових трансформаційних змінах в сфері освіти. Це й впровадження Болонського процесу з його новітніми програмами та методами навчання до яких нам необхідно пристосовуватись, ще не один рік, а також перенасиченість сучасного ринку праці випускниками ВНЗ. Спостерігається тенденція, що вища освіта, необхідна всім, не зважаючи на сферу діяльності, іноді доходить до абсурду, але це все наслідки того, що зараз, ті хто має намір навчатися, а хто й не має його, все рівно йдуть до ВНЗ. Ще наше суспільство вирізняється й тим, що випускник ВНЗ може отримувати однакову заробітну плату з працівником без освіти. Ще одним значним чинником для розуміння того, яку цінність має вища освіта є те, що диплом можна купити в майже в прямому сенсі цього слова, величезна кількість приватних ВНЗ, складає враження у сучасних студентів, що якщо вони заплатили кошти, то їм вже не потрібно нічого вчити, їм мають й так забезпечити достойний диплом, без будь-яких зусиль на навчання. Студенти втрачають цінність саморозвитку, йде знецінення моральності та усвідомлення того, що освіта, це якась формальність, а дійсні знання вже нікому не потрібні. Частково дану картину вимальовує і сьогоднішня корупція в освіті. Формується якесь замкнене коло - студенти не хочуть затрачати зусилля на навчання і шукають інші шляхи досягнення необхідних результатів, а ці шляхи, в свою чергу, укорінюючись, не дають змоги вже нормально функціонувати тій системі, де ще хтось, щось хоче знати і тому їм також приходиться йти по тим шляхам. Вища освіта стає справжнім «супермаркетом», а студентство залишається на такому великому роздоріжжі, що його соціальна адаптація просто не встигає за різноманітним процесів та можливості включення в них.

Отже, існує прямий і безпосередній зв'язок між станом суспільства та його ставленням до нього молоді і студентства зокрема. Нехтування цим принципом, гіркий досвід минулого мають послужити пересторогою для сучасних політичних діячів та урядовців. Студентство — це майбутнє країни, і щоб належним чином забезпечити це майбутнє, держава повинна виробити реалістичну, збалансовану, виважену політику стосовно молодого покоління.[5].

На сьогоднішній день не можна сказати, що студентство в сучасному українському суспільстві є зовсім не визначеними і адаптується під впливом лише тих трансформацій що відбуваються всередині даного суспільства. Все вище згадане дає нам явлення про те, що вся мінливість довкола це наслідок глобального світового впливу на картину адаптації до українського перебігу

змін. І що даний відрізок історії накладає свій відбиток, як на людство, так і на спосіб його існування та пристосування до цих трансформаційних змін.

Порушення старих традиційних рамок розвитку та функціонування будь-якого суспільства та на додачу перехідне становище України, формує не впевненість в завтрашньому дні, невизначеність та не розуміння того наскільки твої знання і вміння будуть доречними завтра в тому середовищі де ти знаходишся сьогодні, базис індустріального суспільства з даним становищем і запити про знання постіндустріального виміру - ось не повний спектр впливу на адаптаційні процеси в українському суспільстві. Але не зважаючи на все це, наші студенти маючи невичерпний потенціал встигають адаптуватися, наскільки це можливо, й до такого спектру трансформаційних змін в якому перебуває українське суспільство. Можливо в майбутньому ми дізнаємося наскільки, все ж таки, нам вдалося це здійснити, а поки що залишається лише «тримати руку на пульсі» безперечної здатності нашого студентства до соціальної адаптації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Заславская Т.И. Трансформационный процесс в России: социокультурный аспект // Социальная траектория реформируемой России: Исследования Новосибирской экономико-социологической школы / Ред.кол. Отв.ред. Т.И. Заславская, З.И.Калугина. – Новосибирск: Наука. Сиб. предприятие РАН, 1999. – С.149-167.
2. Корель Л.В. Социология адаптаций: вопросы теории, методологии и методики / ИЗОПП СОРАН. – Новосибирск: Наука, 2005. – 423 с.
3. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник - К.: Контекст, 2000. - 336 С.
4. Маркарян Э.С. Вопросы системного исследования общества. М.: Прогресс, 1972. – 60 с.
5. Селье Г. Очерки об адаптационном синдроме / Селье Г. - М.: Знание, 1960. - 58 с.

Зінченко А.В.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ В ЖИТТІ ХВОРИХ НА ЕПІЛЕПСІЮ

В статтю розглядаються умови соціально-психологічної адаптації хворих на епілепсію, а саме такою показателем як життєстійкість, котрою виступає ключовою особистісною характеристикою, забезпечуючою стійкість особистості в стресових ситуаціях.

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні, підвищення контролю державної системи соціального захисту населення, зумовили впровадження заходів по захисту та забезпеченню прав людей-інвалідів, і зокрема – психічно хворих. У Конвенції про права інвалідів наголошується, що психічне благополуччя є найважливішими складовими високорівневої якості життя, які дозволяють людині вважати своє життя повноцінним та значущим, бути активними і творчими членами суспільства [3].

Такий підхід держави є особливо актуальним з огляду наростаючої тенденції до погіршення стану психічного здоров'я населення України. Негативний вплив на психіку людини спричиняють погіршення екологічної ситуації, збільшення кількості соціальнозумовлених стресогенних чинників, а також зростання й розширення масштабів техногенних аварій та природних катастроф, які мають серйозні віддалені медико-соціальні наслідки [7]. Своєчасними і актуальними в таких умовах є наукові розробки, щодо пошуків шляхів та засобів поліпшення соціально-психологічної адаптації людей, що страждають на психічні захворювання.

Метою нашого дослідження є визначення умов соціально-психологічної адаптації хворих на епілепсію.

Епілепсія (від грец. *epilepsia* – захват) – хронічне захворювання, що характеризується повторними судорожними або іншими нападами з втратою свідомості, що виникають в результаті надмірної електричної активності групи нейронів головного мозку [2]. Найбільш характерною ознакою епілепсії є великий судорожний приступ (пароксизм). Зазвичай він починається раптово і не пов'язаний з якими-небудь зовнішніми чинниками. Свідомість під час пароксизму залишається сопорозною і лише через декілька хвилин поступово прояснюється. Після закінчення приступу хворі скаржаться на розбитість, млявість, сонливість, проте, про сам приступ нічого не пам'ятають. Окрім великих приступів, при епілепсії спостерігаються малі судорожні напади, під час яких хворий на декілька секунд втрачає свідомість. Інколи хворі здійснюють при цьому різні рухи: крутяться на одному місці, обшукують себе, виголошують незв'язні слова, здійснюють смоктальні рухи. Після нападу хворий не пам'ятає, що з ним відбувалося [2].

Крім того хвороба супроводжується рядом психічних змін первинного та вторинного порядку. Первинні зміни – це хронічні зміни особистості, що включають характерологічні відхилення, зниження пам'яті та інтелекту. Вони є наслідком не лише хвороби, а й результатом взаємного впливу патологічного процесу і доквілля, зв'язку біологічного і соціального. Залежать вони від преморбідних особливостей, своєчасної діагностики, правильності лікування та інших чинників. До вторинних змін відносяться різні функціональні нашкодження, а також психічні порушення, обумовлені побічним впливом антиепілептичних засобів і хірургічних втручань. Їх поява, тяжкість багато в чому залежать від психічного фону і реактивності організму хворого. В роботах О.І. Болдирева підкреслюється різноманітність психічних відхилень при епілепсії, неоднорідність їх по мірі вираженості та структурі, звертається увага на те, що вони не є специфічними і спостерігаються далеко не у всіх хворих [2].

Наявність непередбачуваних приступів, психічні зміни, що супроводжують перебіг хвороби, ускладнюють соціальне, трудове, особистісне життя хворих, знижують адаптаційні резерви.

У сучасній психологічній літературі адаптація трактується як єдність взаємообумовлених протилежно направлених процесів урівноваження суб'єкта з середовищем [1]. Соціальна адаптація розуміється як результат процесів психічної адаптації в зовнішньому середовищі; вона безпосередньо характеризує особливості взаємодії індивідуума з соціальним оточенням [5].

З точки зору А.П.Коцюбинського та Н.С.Шейніної, якісною характеристикою соціальної адаптації є тип пристосованої поведінки, що відображає основні тенденції особистості у формуванні соціальної поведінки. Кількісна оцінка соціальної адаптації –